

Jetta Frost

Exhume Bodies - forholdet mellom kunst, kropp og smerte.

Kunstnerisk utforskning av kroppslige og indre
opplevelser av smerte.

Bacheloroppgave i Billedkunst

Veileder: Leslie Johnson

Mars 2023

Jetta Frost

Exhume Bodies - forholdet mellom kunst, kropp og smerte.

Kunstnerisk utforskning av kroppslige og indre opplevelser av smerte.

Bacheloroppgave i Billedkunst
Veileder: Leslie Johnson
Mars 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for arkitektur og design
Kunstakademiet i Trondheim

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse:

Kandidatnr: 10001

Tittel: *Exhume Bodies* - forholdet mellom kunst, kropp og smerte

Kunstnerisk utforskning av kroppslige og indre opplevelser av smerte.

1. Innledning

2. Egen Kunstnerisk praksis

2.1 Problemstilling

3. Kunstnerisk -praksis og -prosess- metode og tegn

4. Refleksjon og kontekstualisering

4.1 Smerte er subjektivt

5. Avslutning

Litteraturliste

Denne teksten er en del av kunstprosjektet *Exhume Bodies* som utgjør min BA eksamen i Billedkunst, sammen med utvalgte kunstverk presentert gjennom utstilling ved Kunstakademiet Galleri KIT. ved NTNU Trondheim våren 2023:

Bilde: 1 Frost. J. (2023) “Second skin” I prosess, foto: Jetta Frost

***Exhume Bodies* - forholdet mellom kunst ,kropp og smerte-
Kunstnerisk utforskning av kroppslige og indre opplevelser av smerte.**

“I can bear any pain as long as it has meaning” Haruki Murakami

1.Innledning:

Begrepet i tittelen på dette BA-prosjektet *Exhume*, dreier seg om å grave frem noe som allerede er gått i oppløsning eller å sette lys på noe som har vært forsømt. I denne sammenhengen representerer begrepet en metafor og et fokus på å “grave frem”, utforske og kommunisere en kroppslig indre smerte gjennom min kunstpraksis. Denne indre og langvarige smerten er noe jeg personlig opplever selv og har førstehånds kjennskap til forårsaket av å ha levd i flere år med en kronisk autoimmun sykdom. Denne smerten er ikke synlig for det blotte øyet, og nettopp det skaper erkjennelsen av hvor vanskelig det er å forklare og formidle smerten for andre. Derfor bruker jeg estetiske tilnærminger og min

kunstpraksis som motiverer til å fange smerten min i en form- som forvandles fra det usynlige til det synlige , konkrete og forhåpentligvis forståtte.

For smerte og lidelse er sider ved livet som vi trenger å forstå bedre og undersøke nærmere, og som jeg gjennom dette BA-prosjektet undrer meg over og prøver å kanalisere og visualisere kunstnerisk. Med andre ord utforsker jeg estetisk det som involverer å anskueliggjøre menneskelig smerte. Utslag i samtiden som viser hvorfor dette perspektivet kommer til uttrykk er, økningen i kroniske sykdommer, opioid epidemien og eskalerende psykiske problemer blant befolkningen.

Likefullt kan det virke som det er et større fokus på en kollektiv opplevelse av en gjennomgripende skjørhet og eksistensiell sårbarhet i samfunnet. Det er også et viktig poeng å få frem at dette kunstprosjektet også setter et spesielt fokus på, hvor sårbar og liten en kan føle seg i sammenhenger der en blir avhengig av å benytte en utstrakt bruk av kostbare legemidler mot smerter. Slike legemidler produseres i stor skala fra den mektige og tilsynelatende “grådige” legemiddelindustrien. For enkeltmennesket kan komme til kort i slike sammenhenger der profitt og inntjening råder. Denne multimillion- industrien tjener seg rike på menneskers sykdom og elendighet og kan også derfor i ytterste konsekvens virke og fremstå nokså inhumane.

For alle mennesker har et forhold til smerte og ingen vil gå gjennom livet uten å oppleve det. Smerte, denne ubehagelige følelsen, defineres i følge IASP den Internasjonale organisasjonen for smerteforskning som *«en ubehagelig sensorisk og emosjonell opplevelse assosiert med, eller ligner det som er assosiert med aktuell eller potensiell vevsskade.»*

En slik subjektiv smerte som jeg kjenner er en utløsende faktor i min kunstneriske praksis og beskrivelsene og refleksjonen rundt denne praksisen utgjør kjernen i denne teksten.

I den er det også benyttet noe tegnsteori fra kunstteoretikeren Tagg og teorier fra filosofen Nagel rundt problemet mellom kropp og sinn. Disse er først og fremst inkludert for å bidra til å åpne opp og utvide refleksjonene rundt kunstverkene og prosessen rundt BA prosjektet *Exhume Bodies*.

2.Egen kunstnerisk praksis: Kunstnerisk sett arbeider jeg med hovedvekt på performancekunst, men dette resulterer også i produksjon av verker, foruten performance,

installasjon, skulptur og video. Gjennom å benytte en slik tverrfaglig tilnærming kombinerer jeg fotografi, video/film, i tillegg til å inkludere funn-gjenstander og maleri. Dette vil komme til uttrykk i selve utstillingen av kunstverkene i Galleri KIT.

Gjennom min praksis bruker jeg kroppen som en skulptur for å eksperimentere og kommunisere kroppslige og indre opplevelser av smerte der jeg utforsker estetisk det som involverer å anskueliggjøre menneskelig smerte .

Når en skal fremme og beskrive kunst og kunstpraksis dreier det seg om forholdet mellom kunstverk, kunstner, mottaker og den kontekst kommunikasjonen dem imellom finner sted innenfor (Bale 2009). Hvilke av disse leddene som får størst vekt varierer, men i dette kunstprosjektet står alle disse faktorene sterkt til stede i den skapende prosessen.

2.1 Problemstilling og fokusområde i mitt BA prosjekt er følgende:

Hvordan kan kroppslige og indre opplevelser av smerte undersøkes gjennom visuelle og performative kunstuttrykk ?

I forhold til å understreke hva begrepet performativ er, innebærer det i følge Det norske Akademis ordbok:” handling eller fremførelse, opptreden, utfoldelse.” I denne konteksten dreier det seg om performance. I den forbindelse kan det også handle om betrakterens kroppslige opplevelse av rom og tid i forhold til et kunstverk.

Med denne teksten, som sammen med noen utvalgte kunstverk på BA avgangsutstillingen ved Kunstakademiet ved NTNU Trondheim Galleri KIT, er en del av mitt BA prosjekt i Billedkunst, prøver jeg å besvare denne problemstillingen.

Selve kunst prosjektet *Exhume Bodies* og kunstverkene står i sentrum i teksten. I del 2 fremmes en beskrivelse av sider ved den kunstneriske prosessen. I del 3 settes de utviklede kunstverkene i en kontekstualisering og sammenheng gjennom en gjennomgående refleksjon over fokusering områder ved BA prosjektet. Dette speiles i lys omkring filosofen Nagels teorier om forholdet mellom kropp og sinn og et tegn teoretisk perspektiv ved kunstteoretikeren Tagg.

3. Kunstnerisk praksis og prosess- metode og tegn

De endelige kunstverkene til selve avgangsutstillingen i KIT galleriet fra 29 april 2023, er et resultat av den kunstneriske prosessen og utforskningen. Rent konkret vil dette materialisere seg gjennom flere kunstverk i ulike uttrykk og disipliner. To av dem, med titlene *Second Skin 1* og *2* (se bilde nr. 3), utgjør såkalte artefakter eller «skall». Prosessen med å skape disse bærer i seg selv preget av en performativ handling, med bakgrunn i den langsomme prosessen med å åpne, banke ut huller og dermed “bryte ned” vevet i selve materialet verkene er laget av. Selve konseptet med dem bygger på den overførte ideen om tvangstrøye eller en menneskelig artefakt. Der det forekommer noe med dem som føles hemmende og påtvunget på en og samme tid. Ideen er å fremme at hver av disse to “skallene” representerer såkalte symptomer eller tegn fra medisinbruk og medisinske inngrep. De vil sammen utgjøre en kunstinstallasjon og samtidig en props/rekvisitt i en tilhørende performance. “Tegnet” her ønsker jeg kan bære preg av å være et smerteuttrykk.

Benevnelsen tegn opererer en med innenfor flere fagfelt. Innenfor medisin anses det som en objektiv, registrerbar ytring av en sykdomsprosess (Busvold & Bondevik 2015). Dette står i kontrast til slike symptomer eller tegn fra pasientens side som preges av egen livshistorie og livsverden (Busvold & Bondevik 2015). I samme kronikk påpekes det at “Et slikt tegn teoretisk perspektiv tilbyr en tverrvitenskapelig forståelsesmodell og kan gi slik smerte forklaring, mening og funksjon”. Dette dreier seg altså om tegnlære (semiotikk) og benevnelsen at tegnteori ble utviklet av naturvitenskapsmannen og filosofen Charles S. Peirce (1839- 1914). “Tegn” opererer også innen det visuelle kunstfeltet mer i en kodet form. Kunstteoretikeren J. Tagg fremmer at f.eks. Kunstbilde og fotografiet er å betrakte som en sammensetning av tegn, som fremstår som mangetydig, konkret og konstruert. (Tagg s.187). Han mener det kan sammenlignes mer med en kompleks setning enn et enkelt ord. Det er nettopp slike tegn en kan tyde i verket mitt med tittel “*Second skin 1*” se bilde nr. 1 og 2.

Bilde 2 Frost. J. (2023) "Second skin" I prosess, foto: Jetta Frost

som er laget av tettvevet seilduk som representerer som en hud eller vev. Den er på mange måter ugjennomtrengelig, tett og slitesterk, men samtidig sårbar. Vevet i den skades og slites. Hullemaskinen jeg anvender banker gjentagende og brutalt inn i duken, og skaper huller, tegn for perforeringer og sår. Dermed festes metall taljer som et inngrep som stopper vevet til å revne mer. se bilde nr. 2.

En av skallene fremstår i barnestørrelse, slik har jeg et ønske om at det sårbare i dem skal bli forsterket også i et forsøk på styrke betrakterens opplevelse av forståelse for tematikken og ikke minst opplevelse av empati.

I BA prosjektet Exume inkluderer også installasjonen og skulpturen med tittelen "Exhume" Metodisk sett er den møysommelig bygget opp av et stort (utallig) antall representasjoner av tabletter. Disse har jeg over en lang periode avstøpt i gips. Dette har vært en lang kontemplativ prosess, med mye utprøving og feiling. Se bilde nr. 3.

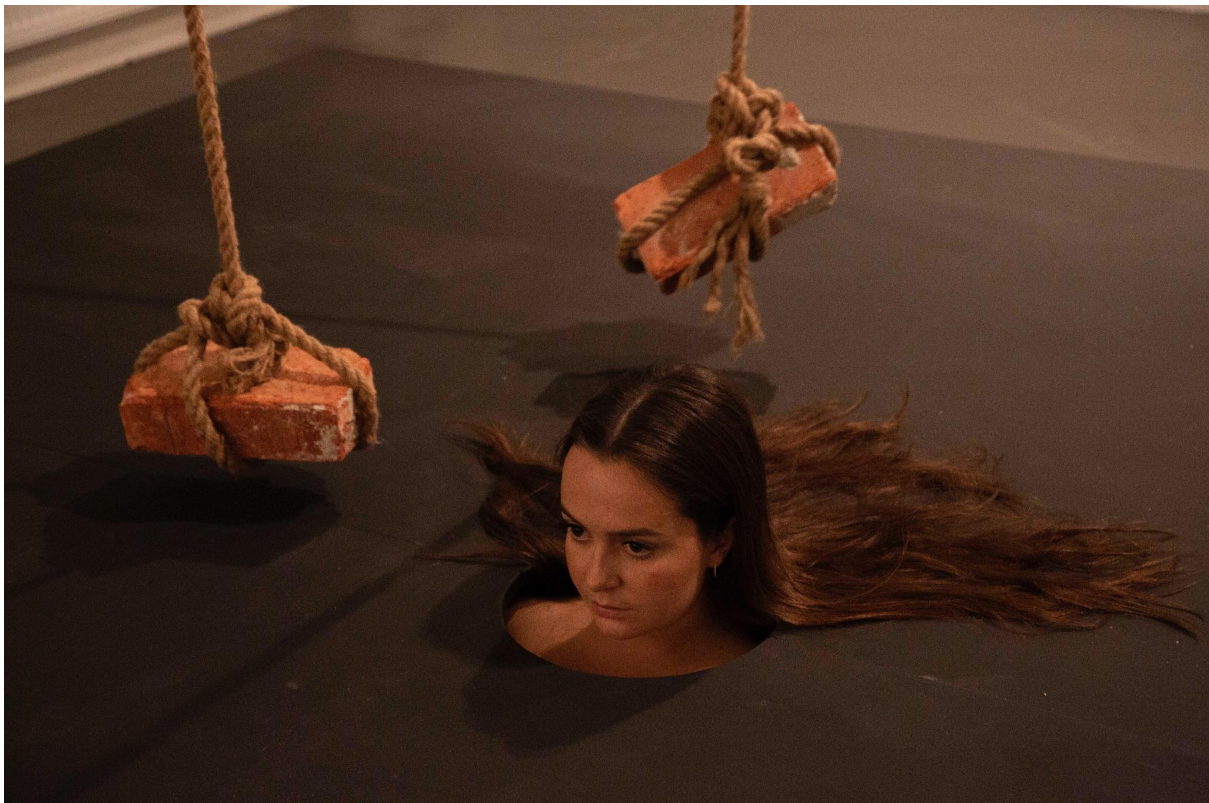

Bilde 3: Frost. J. (2023) *Exhume*. Dokumentasjon av prosess, avstøpninger til skulpturen foto: Jetta Frost

Disse utprøvingene har gått ut på tekniske sider ved selve gipstøpningen, former og størrelser. Diameter, mål, konsistens på tablettene må være riktig og konsist for å skape et enhetlig kunstverk. Denne repetitive prosessen har også båret preg av å være performativ for egen dialog med kroppen, som repeterer samme prosess igjen og igjen. På mange måter utgjør de mangfoldige hvite “pillene” byggesteinene i en kisteform. Tablettene blir fremmedgjort i formen, for en kan ikke se hva kisten er bygget opp av ved første øyekast. Ved nærmere ettersyn oppdager en pillene og målet er at betrakteren da kan oppleve dem på en ny måte i verket-fremmedgjort fra utgangspunktet -tablettene. Det store antallet av tabletter i kunstverket forteller noe om skalaen av slik medikamentbruk og blir et tegn på det som står igjen- avhengighet, smerte, lindring og et håp om behandling og å bli frisk.

Jeg ønsker å understreke at kunstverkene anser jeg ikke bare en representasjon av kunstnerens altså mine intensjoner men perspektivet er også på hvordan kunstverket kan samspille med tilskueren. Derfor er i tillegg utgangspunktet og ideen at en av “skallene” vil bli iscenesatt i et performance- verk.

Tanken er at dette vil kulminere i en performance som vil framført i Gallerirommet sammen med de to skallene under åpningen den 29 april. I performance verket vil performative egenskaper som rommelighet, tid, nærvær og interaksjonen til mottakeren være naturlig tilstede altså betrakterens kroppslige opplevelse av rom og tid i relasjon til kunstverket. Det performative aspektet var også tilstede i performance verket jeg tilvirket og viste offentlig i Galleri KIT med tittelen “R U IMMUNE” tidligere, se bilde nr.4, der betrakteren kunne aktiv velge å ta del i selve performansen, ved å svinge på mursteinene som i ytterste konsekvens vil kunne skade meg, som sitter festet i gulvet-kun med hode stikkende opp. Det hele blir en kommentar til den empatien jeg ønsker betrakteren skal kjenne på i forhold til det sårbare. Har mottakeren stor grad av empati kan kanskje kunstverket få den til å føle på en “med-smerte”.

Bilde 4 Frost. J. (2019) “R U IMMUNE”, Gallery Kit , photo: Jetta Frost

Bilde 5 Frost, J. (2019) "R U IMMUNE", Gallery Kit , photo: Jetta Frost

I dette performance verket kan mursteinene også sees på som en *våpen metafor* for smerte. Hva som menes med dette begrepet vil jeg utdype i forbindelse med beskrivelsen av Frida Kahlo sine to verker som er tatt med i denne teksten s.11 se bilde 7 og 8.

Valget omkring det endelige utkomme og sammensetning av kunstverkene jeg vil stille ut i galleri sammenheng fra den 29 april er fremdeles under prosess i skrivende stund. Likevel vil jeg understreke at performansen fremstår som tett sammenfiltret og i dialog med installasjonen i galleriet.

Dette kapitlet har handlet om estetiske tilnærminger i min kunstpraksis som motiverer til å fange smerten min i en form som forvandles fra det usynlige til det synlige, konkrete og forhåpentligvis forståtte. Det er ikke enkelt å uttrykke og karakterisere sine smerter når de er så usynlige. Smerte er åpenbart noe som uansett er vanskelig å kommunisere og karakterisere ved hjelp av språket. Selv store forfattere som Virginia Wolf fremmer nettopp dette i sitt essay *On Being III* (Wolf 1926) når hun påpekte at litteratur sjelden skildrer kroppslig smerte og om hvordan det engelske språket kan uttrykke tankene til Hamlet og tragedien til Lear, men har ingen ord for skjelvingen eller hodepinen.

4. Refleksjon og kontekstualisering

I dette kapittelet følger tanker omkring bakgrunnen for kunstprosjektet *Exhume Bodies*.

I denne sammenhengen vil jeg her trekke frem viktige kunstverk og kunstnere som har inspirert meg og som jeg også tidvis implisitt refererer til i mine verker.

Kunst Praksisen min motiverer til å fange smerten min i en form som forvandles fra det usynlige til det forståtte.

Gjennom verkene og utstillingen prøver jeg først og fremst å adressere enkeltmenneskes sårbarhet, men

Bilde 6: Chicago J. (1972) *Immolation*, fra serien *Woman and smoke*

også styrke og forsvarsmekanismer. I tillegg ligger det en slags implisitt kommentar av den inhumane siden av legemiddelindustrien i verkene.

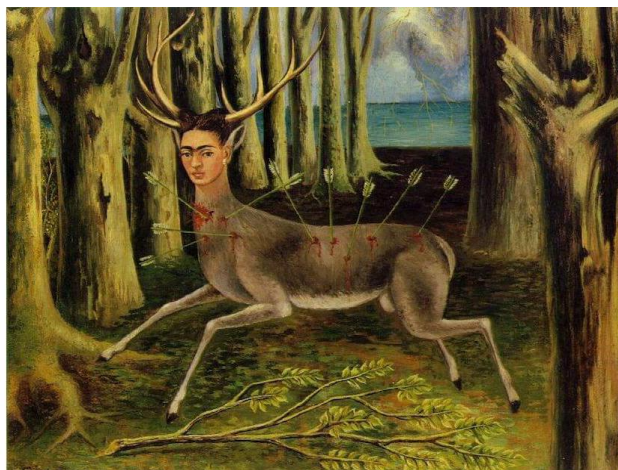
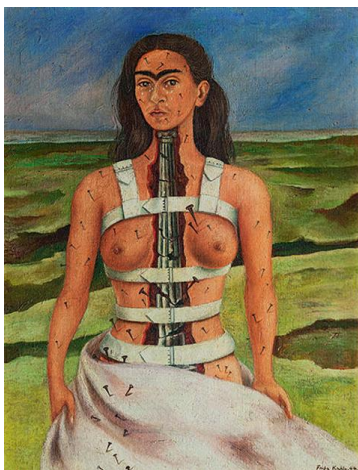
For selv om smerte oppleves som subjektiv kan en kunstnerisk bruke smerte til å sette søkelyset mot slike ulike sosiale og politiske sider ved samfunnet.

En referanse til det er Judy Chicagos kunstverk

Immolation (1972) se bilde 6. Smerte og ubehag står sentralt i verket der rød røyk delvis skjuler den nakne kroppen til en kvinnelig figur i grønn kroppsmaling. Posituren hennes fremkaller tidens politiske hendelser og refererer til de vietnamesiske munkene som satte fyr på seg selv i protest mot Vietnamkrigen. I forbindelse med tanken omkring krig og vold er overgangen til *våpen metaforen* for å beskrive smerte kort. Gjennom begreper som knivstikking, skyting, brenning – er den vanligste måten vi snakker om smerte på, først og fremst på grunn av dens implisitte undertekst, nemlig skade på kroppen.

Den kjente meksikanske kunstneren Frida Kahlos kunst er gjennomsyret av de livslange smertene hun opplevde etter å ha blitt alvorlig skadet i en ulykke som tenåring. Eksempler på to av hennes verker der våpen metaforene tydelig kommer til uttrykk er “The Broken Column”(1944) og “The wounded Deer” (1946), se bilde 7 og 8 under. The broken column gir sterke assosiasjoner til skytevåpen og vold sammen med spikrene som er spredt utover

den sårbare delvis nakne og åpne kroppen i selvportrettet. Det samme gjør de ni pilene i maleriet "The wounded deer" som står ut i fra kroppen til rådyret hun har fremstilt. Det er også en selvrepresentasjon, med sitt eget hode på byttedyret, sårbart og stolt med hodet høyt hevet på samme tid.

Bilde 7 Kahlo F. (1944) "The Broken Column" Bilde 8 Kahlo F. (1946) "The Wounded Deer"

I dag fremstår Frida Kahlos verker er på mange måter tradisjonelt ved at det er en representasjon av henne, altså først og fremst kunstnerens intensjoner det dreier seg om. Ifølge teoretikeren Dorothea Hantelmann har det siden 1960 tallet foregått et skifte bort fra et slikt fokus og hun fremmer at nettopp dette skjedde med 1960 tallets kunstnere. Da bevisstheten deres omkring kunstverket endret seg til en interesse for betrakterens kroppslige opplevelse av rom og tid i relasjon til kunstverket (Hantelmann 2010). Et slikt perspektiv er tydelig tilstede i Yoko Ono's "Cut Piece", se bilde 9. Ono er sett på som en av foregangsfigurene innen det konseptuelle kunstfeltet, og som en av Fluxus bevegelsens viktigste kunstnere.

Bilde 9 Ono Y. (1964) "Cut Piece" Performance

Hennes oppmerksomhet på internaliseringen av vold og undertrykkelse gjenspeiler samtidig en feministisk teori som fremmer kvinnekroppen som tekst og kamplass. I reposisjonering av vold i performance arbeid, fremmer Onos kunst kreativ tenkning som til slutt trekker ut realiteten av ødeleggelse som forblir skjult i den fysiske og sosiale kroppen.

Hun var pioner for ideene om feminisme i kunst, praksis og en aktivist for fred og menneskerettigheter.

En samtidskunstner som også arbeider med performance på en internasjonal arena er *Lawrence Malstaf*. Jeg har personlig vært siste året heldig å fått arbeidet sammen med denne kunstneren i forbindelse med en rekke performancer fremført i Trondheim Kunstmuseum. med tittelen *Installation Shrink*.

Malstaf arbeider i grenselandet mellom det visuelle og teatraliske og har fokus på bevegelse, tilfeldighet, orden og kaos. På hjemmesiden sin fremmer han (*Malstaf 2022*) a fysikk og teknologi inngår som en del av installasjonene han skaper. Han kaller seg selv også stage designer i tillegg til visuell kunstner. Ifølge *Malstaf* var han veldig opptatt av at jeg helt naturlig klarte å kanalisere den indre opplevelsen “state of being” i selve performansen han regisserte, og mente dette var nettopp fordi jeg har opplevd så mye smerte og klarer derfor å formidle en sårbarhet. Dette hevdet han løftet og gav performansen noe ekstra. En av disse forestillingene ble også dekket og publisert av NRK. (NRK 2023)

I performansen, som en også kan registrere ut ifra bilde 10, er min kropp “vakum pakket” og jeg kunne kun puste gjennom et lite rør. Vakuumet i den store “plastposen” presset mot kroppen. Det opplevdes på en side trygt, som å være svøpt inn i noe. Samtidig var det også nokså kritisk for lufttilgangen var minimal og dette forsterket opplevelsen av det skjøre mennesket. Du måtte rett og slett gi deg over og akseptere den klaustrofobiske og innestengte situasjonen, for jo mer motstand du gir plast vakuumet, jo vanskeligere ble det å bevege seg. Det var nesten som å dykke, fordi for meg som har dykkersertifikat, var det som et trykk inne i posen som minnet om det å være under vann. Det fordret at en ikke fikk panikk. Jeg måtte bevege meg sakte i løpet av tiden, performansen varte i 20 minutter, fra fosterstilling til ut i en “korsfestelsens posisjon”. Jeg opplevde at *Malstaf* sitt verk *Installation Shrink* gir uttrykk for en kroppslig sårbarhet en kan oppleve som menneske. Den spiller sterkt på en kroppslig tilstedeværelse. De 20 performanceene jeg gjennomførte i regi av *Malstaf* i Trondheim Kunstmuseum føyer seg inn i perspektivet jeg er opptatt av om forholdet mellom kunst,

kropp og smerte. Med et slikt fokus kommer også utfordringene på forholdet mellom kropp og sjel opp.

Bilde 10. Malstaf L. Installation Shrink (2022-2023) Performed by Frost J. Trondheim Kunstmuseum photo:

4.1 Smerte er subjektivt:

Min erfaring er at innen helsevesenet er skillet mellom kropp og sjel skarpt. For den fysiske behandlingen og finne løsninger rundt det er de dyktige til. Derimot å ta opp og diskutere og snakke om det psykiske rundt, blir det ikke fokusert på.

Dette skillet gjelder problemet med forholdet mellom kropp og sinn. Filosofen Thomas Nagel fremmer tre mulige teorier om forholdet mellom sinnet eller det mentale og det kroppslige. Disse tre synene kalles henholdsvis dualisme, fysikalisme og dobbelt aspekt-teorien (Nagel 2003). Han fremmer at en fysisk utenfra-beskrivelse av universet vil følgelig ikke kunne fullt ut forklare bevisstheten, og kan derfor ikke beskrive alt. Dobbelt aspekt teorien han fremmer åpner for: muligheten til det mentale/beviste er et uunngåelig aspekt ved verden.

Et dualistisk og fysikalsk syn slik en møter i behandlingsapparatet kan bidra til at et liv med smerter blir enda vanskeligere enn nødvendig. Det skilles mellom psykisk (indre) og fysisk

smerte, men både vitenskap og erfaring viser at dette skillet kan fremstå som noe uklart og til dels flytende. Et dualistisk og fysikalsk syn gjør at denne typen analyse ikke gir en kjemisk redegjørelse for hvordan smerte føles eller oppleves» (Nagel 2003). For slike ting foregår i vår indre erfaring, dersom man ikke opplever å ha kontroll på smerten, for eksempel ikke vet hvorfor man har smerte eller ikke vet hvordan den skal behandles eller kommer til å utvikle seg, da vil smerten også forsterkes. (Nagel 2003).

Behandlere har ofte avvist min smerteopplevelse selv om det foreligger en objektiv medisinsk årsak til smertene. For selv om smerten kan i mitt tilfelle forklares medisinsk, har den også sine grunner, sin betydning og sitt meningsinnhold, gjemt i pasientens, altså min personlige historie. Bruddstykker av denne historien kan en finne i de kunstneriske arbeider som blir presentert i utstillingen i Galleri KIT. I lys av dette kan sitatet , som var en inngang i begynnelsen av denne teksten, være relevant: *“I can bear any pain as long as it has meaning”* av forfatteren *Haruki Murakami* . Jeg tolker det slik at dette betyr i utgangspunktet at den som har en hensikt og mening i livet kan tåle nesten hva som helst. Det er det som gjør livet mulig å holde ut. Uten noen hensikt føler vi oss ubrukelige og livet vårt ser ikke ut til å ha noen sann mening eller verdi. Gjennom Prosjektet *Exhume Bodies* har jeg prøvd å skape en slik mening gjennom kunstneriske undersøkelser og uttrykk.

5. Avslutning:

I denne teksten har jeg beskrevet og reflektert over mitt BA prosjekt med tittelen : *Exhume Bodies*. Gjennom det prosjektet har jeg prøvd å utforske hvordan kroppslige og indre opplevelser av smerte undersøkes og gjennom visuelle og performative kunstuttrykk.

Det er et stort tema å undersøke, men innenfor de rammene jeg hadde til rådighet innenfor et BA prosjekt, kom jeg et stykke på vei. Tema synes å være utømmelig og dette prosjektet har inspirert til å fortsette arbeidet, men også med å ta nye stikkveier. Slike stikkveier er å f.eks. undersøke kunstnerisk begrepet *Solastalgia*. Siden det er et fenomen som også handler om smerte, men mer i sammenheng med samfunnet og uttrykker det psykiske og eksistensielle ubehaget mange opplever i forhold til miljøutfordringer. En annen alternativ stikkvei kan dreie seg om smerte og teknologi f.eks. integrere hode- med ansikts- og øyesporing å skape

interaksjon mellom mennesker og datamaskiner-for så å eksperimentere og bruke data fra dette til å visualisere smerte i nye kunstuttrykk.

Bilde 11 Malstaf L. Installation Shrink, (2022-2023), Trondheim Kunstmuseum, Performed by Frost J.

Litteraturliste:

Autoimmune sykdommer – fakta, forebygging og behandling: Claricell pharma as (2019) Claricell. Available at: <https://claricell.no/blogg/fakta-autoimmune-sykdommer/> (Accessed: March 30, 2023).

Avishai, T. (2023) Episode 28: Yoko Ono's cut piece (1964), The Lonely Palette Podcast. The Lonely Palette Podcast. Available at: <http://www.thelonelypalette.com/episodes/2018/3/29/episode-28-yoko-onos-cut-piece-1964> (Accessed: March 30, 2023).

Bale k. (2009) Estetikk - en innføring. Pax forlag, Oslo

Det Norske Akademis ordbok. Available at: <https://naob.no/ordbok/performativ> (Accessed: March 30, 2023).

Dostojevskij, F.M. (2021) Brødrene Karamazov: Roman I fire deler. Kbh.: Gyldendal.

Frida Kahlo: Portrait of chronic pain - semantic scholar (no date). Available at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Frida-Kahlo%3A-Portrait-of-Chronic-Pain-Courtney-O%E2%80%99Hearn/614f6821c2edc95aa37750a1b56ffc6d261bf7dc/figure/0> (Accessed: March 30, 2023).

Fysioterapeuten.no. Available at: https://www.fysioterapeuten.no/files/archive/6212/69798/version/1/file/Kronikk_Busvold_0715.pdf (Accessed: March 30, 2023).

*Gatchel, R. J., Bo Peng, Y., Peters, M. L., Fuchs, P. N. & Turk, D. C. (2007). The biopsychosocial approach to chronic pain: Scientific advances and future directions. *Psychological Bulletin*, 133(4), 581–624. doi: [10.1037/0033-2909.133.4.581](https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.4.581).*

Haruki Murakami quotes (2022) Quotefancy. Available at: <https://quotefancy.com/haruki-murakami-quotes> (Accessed: March 30, 2023).

*Mikkelsen, R. (2016) Et liv med kroniske smerter, *Psykologisk.no*. Available at: <https://psykologisk.no/2016/04/et-liv-med-kroniske-smerter/> (Accessed: March 30, 2023).*

*Merleau-Ponty M. *Phenomenology and Perception*. Routledge & Keagan Paul Ltd, London. 1960/2000.*

*Nagel, T. (2003). *Problemet med forholdet mellom kropp og sinn*. I T. Nagel, *Hva er meningen? En kort innføring i filosofi* (s. 31-39). Oslo: Libro.*

*Ousekspertsykehuset, A. (2019) *Smerte – et symptom, en sykdom og en diagnose*, *ekspertsykehusetblog.wordpress.com*. Available at:*

<https://ekspertsykehusetblog.wordpress.com/2019/10/02/smerte-et-symptom-en-sykdom-og-en-diagnose/> (Accessed: March 30, 2023).

Pain and the weapon (2012) Psychology Today. Sussex Publishers. Available at: <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/listening-pain/201202/pain-and-the-weapon> (Accessed: March 30, 2023).

Person, Maurice and Merleau-Ponty, C.S. (2002) *Phenomenology of perception: Maurice Merleau-Ponty, Colin Smith: Ta, Taylor & Francis. Taylor & Francis.* Available at: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203994610/phenomenology-perception-maurice-merleau-ponty-colin-smith> (Accessed: March 30, 2023).

Solastalgia (2022) PhMuseum. Available at: <https://phmuseum.com/eleonorastrano/story/solastalgia-e051025c21> (Accessed: March 31, 2023).

Scarry, E. (1988) *The body in pain.* Oxf. U.P.(N.Y.

The wounded deer, 1946 by Frida Kahlo. Available at: <https://www.fridakahlo.org/the-wounded-deer.jsp> (Accessed: March 30, 2023).

Tallieu, T.& (2023) *Lawrence Malstaf.* Available at: <https://www.lawrencemalstaf.com/> (Accessed: March 31, 2023).

Thea Kraabøl (2022) *Hvordan kan pasienter med kroniske smerter mestre sin lidelse ved hjelp av mestringsstrategier?* Bacheloroppgave, publisert av NTNU

Vetlesen A J. (2004) *Smerte.* Dinamo Forlag, Oslo

Vetlesen, A.J. (2010) *A philosophy of pain.* London: Reaktion Books.

Wolf V.(1926) "On Being Ill" essay, Criterion Hogarth Press books

Woman, Earth, politics, pain - 7 paintings from the historic Frida Kahlo exhibition in Milan (no date) Widewalls. Available at: <https://www.widewalls.ch/magazine/frida-kahlo-paintings> (Accessed: March 30, 2023).

